

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

– การวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลาง มีสาระสำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคกลาง ด้านการวางแผนดำเนินการและประสานงาน ด้านการจัดบุคลากร ด้านงานวิชาการ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และด้านงบประมาณ ในภาคกลาง ปีการศึกษา 2534
3. เพื่อสำรวจความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่ ในภาคกลาง ปีการศึกษา 2534
4. เพื่อศึกษาการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณ และด้านการประชาสัมพันธ์ ในภาคกลาง ปีการศึกษา 2534

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ และผู้นำชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในภาคกลาง ปีการศึกษา 2524 รวม 25 จังหวัด จำนวน 288 โรงเรียน

2. ตัวอย่างประชากร

2.1 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัด นครปฐม ปทุมธานี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี สระบุรี ปราจีนบุรี และชลบุรี รวม 8 จังหวัด จำนวน 106 โรงเรียน จำนวน 424 คน

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่ใช้เครื่องมือการวิจัยที่เป็นแบบ สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร หน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ และผู้นำชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตการศึกษา 6 ได้แก่ จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และอุทัยธานี รวม 7 จังหวัด จำนวนโรงเรียน 28 โรงเรียน จำนวนตัวอย่างประชากรแยกได้ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน	28 คน
ครูผู้สอน	84 คน
ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา	28 คน
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	7 คน
ผู้บริหารหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ	28 คน
ผู้นำชุมชน	84 คน
รวม	259 คน

2.3 ตัวอย่างประชากรโรงเรียนที่ใช้แบบสำรวจ จำนวน 28 โรง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งสิ้น 6 ฉบับ

3.1 แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 5 ด้าน สำหรับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

3.2 แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 5 ด้าน สำหรับครูผู้สอน จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

3.3 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 4 ด้าน สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 2 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 4 ด้าน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียน

3.4 แบบสำรวจความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน 3 ด้าน

ตอนที่ 3 เกณฑ์แบบสำรวจ

3.5 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้บริหารหน่วยงาน ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นตัวอย่างประชากร

2. จัดส่งเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนไปยังโรงเรียนตัวอย่างประชากรทางไปรษณีย์ พร้อมกับแนบหนังสือกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ตอบและเป็นผู้เลือกครูผู้สอน จำนวน 3 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามตามที่ระบุไว้ในหนังสือและขอความกรุณาส่งแบบสอบถามคืนภายในวันที่ 30 มีนาคม 2535

3. ติดต่อนัดหมายกับผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นตัวอย่างประชากร ในเขตการศึกษา 6 ที่จะไปทำการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยออกภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ในช่วงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 27 มีนาคม 2535 ที่ละจังหวัดตามลำดับที่กำหนดไว้ จนครบทุกจังหวัด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X (Statistical Package for the Social Science Version - X) คำนวณค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ วิเคราะห์โดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียน การสอน

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 81.7 เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ อายุราชการ 16 ปีขึ้นไป มีหน้าที่รับผิดชอบด้านบริหารและการสอน สอนวิชาสามัญมากกว่าวิชาชั้น โดยสอน 1-5 คาบต่อสัปดาห์

2. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการ ศึกษาชั้นพื้นฐาน ในภาคกลาง ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 84.9 เห็นว่าอยู่ไกลจากที่ว่าการอำเภอ 7 กิโลเมตรขึ้นไป มีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อยู่ใกล้โดยเฉลี่ยจำนวน 2 โรงเรียน ที่บริเวณของโรงเรียนมีขนาด 10-20 ไร่ มีจำนวนอาคารเรียนเฉลี่ยโรงเรียนละ 3 หลัง มีห้อง เรียน 11-15 ห้อง จำนวนชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีจำนวน 1-2 ห้อง ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 8 ห้องเรียนขึ้นไป และระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนร้อยละ 40.9 ตอบว่าโรงเรียนมีจำนวนครู 11-15 คน สอนเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา 1 คน สอนเฉพาะชั้นประถมศึกษา 11 คนขึ้นไป สอนเฉพาะชั้นมัธยมศึกษา 1-5 คน และมีครูที่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโรงเรียนละ 6-10 คน

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียน การสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน ในภาคกลาง

3.1 ด้านการวางแผนดำเนินการและประสานงาน ผู้บริหาร โรงเรียนร้อยละ 82.8 ได้ตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่วางแผนดำเนินงานประมาณ 1-5 คน มีเวลาในการเตรียมการตามโครงการ 1-3 เดือน ผู้บริหารร้อยละ 88.1 ได้เตรียมงานด้าน บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ และสื่ออุปกรณ์ นอกจากนี้มีการปรับปรุงงานด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และงานธุรการ การเงิน ตามลำดับ การคัดเลือกครูสอนชั้นมัธยมปีที่ 1 คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอก และผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 71 เห็นว่าปัญหาที่พบมากคือการติดต่อกับหน่วยงานราชการ

3.2 ด้านการจัดบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 90.3

ตอบว่า การจัดบุคลากรเข้าสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ และมีความสนใจ มีการใช้วิทยากรจากภายนอกมาช่วยสอน เป็นบุคลากรในท้องถิ่น เช่น วิทยากรจากกรมศาสนา (วัด) สาธารณสุขอำเภอ และเกษตรอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 90.3 ส่งเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรม หรือประชุมเชิงวิชาการ

ผู้บริหารร้อยละ 68.8 พอใจที่นักเรียนในท้องถิ่น จะได้มีโอกาสเรียนต่อสูงขึ้น ส่วนปัญหาด้านการจัดบุคลากรในการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พบมากที่สุด คือ ขาดแคลนบุคลากรวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รองลงมาคือบุคลากรไม่เพียงพอ

3.3 ด้านงานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 76.3 ประชุม

ปรึกษาหารือทางวิชาการกับผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามลำดับ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 84.9 ตอบว่าโรงเรียนได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และมีตารางกำหนดการนิเทศให้แก่ครูผู้สอนเดือนละครั้ง ผู้ให้การนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 97.8 ตอบว่ารูปแบบในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นรูปแบบเดิม คือ นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ โรงเรียนได้จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมหลังเวลาสอน มีการส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ อย่าง โดยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและมีการบริการเอกสารทางวิชาการ และส่งเสริมให้ครูนำความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 45.2 ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการกลุ่ม และร้อยละ 51.6 ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากศูนย์วิชาการกลุ่มในด้านสื่อการสอน

3.4 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับ

งบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 3.2 ได้รับจากเงินบริจาค ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 32.2 ได้จัดสรรสัดส่วนการใช้งบประมาณด้านวิชาการถึงร้อยละ 40-60 การวางแผนงบประมาณมีการวางแผนระยะยาวโดยมีการปรับปรุง

ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารเป็นผู้ให้ความเห็นชอบในการใช้งบประมาณของโรงเรียน สำหรับปัญหาด้านงบประมาณที่มีมากที่สุดคืองบประมาณไม่เพียงพอ และการจัดสรรงบประมาณล่าช้า

ส่วนอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 88.2 ตอบว่ามีสนามกีฬา นอกจากนี้ยังมีเรือนเพาะชำ สำหรับห้องจัดกิจกรรมที่นอกจาก ห้องเรียน มีห้องสมุด ห้องประชุม และห้องแนะแนวตามลำดับ ผู้บริหารร้อยละ 49.5 ตอบว่า โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมกับเด็กระดับมัธยมศึกษา วัสดุ ครุภัณฑ์ที่โรงเรียนต้องการในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คืออุปกรณ์ในการสอนวิชาอาชีพ เครื่องมือ วิทยาศาสตร์ หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็ก วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 91.4 เห็นว่าได้รับจัดสรรมาใหม่ในบางส่วน และร้อยละ 82.8 ตอบว่าใช้ของเดิมที่มีอยู่ ผู้บริหารร้อยละ 77.4 เห็นว่าปัญหาที่โรงเรียนมีมากที่สุดคือ อาคารเรียนและห้องเรียนไม่เพียงพอ การจัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์บางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน

3.5 ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ ผู้บริหารร้อยละ 66.7 ตอบว่าได้ตั้งคณะทำงาน 1-5 คน เพื่อประชาสัมพันธ์จูงใจให้เด็กมาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา วิธีการประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารร้อยละ 88.2 ใช้วิธีประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครองและกรรมการศึกษา บอกข่าวสารผ่านทางนักเรียนให้ไปแจ้งผู้ปกครอง และส่งเอกสารไปให้ผู้ปกครองตามลำดับ ส่วนการจัดสิ่งจูงใจให้นักเรียนมาเรียนและให้ผู้ปกครองส่งเด็กมาเรียนโดยไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา จัดหาหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียนให้เด็กยืมเรียน และแจกชุดนักเรียนสำหรับเด็กที่ขาดแคลน

ผลการประชาสัมพันธ์โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ทำให้นักลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โรงเรียนและประชาชนในเขต บริการมีความสัมพันธ์ที่ดี ผู้บริหารร้อยละ 34.4 เห็นว่าปัญหาในการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ ที่พบมากที่สุด คือ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กประกอบอาชีพมากกว่าการเรียนต่อ บุคลากรในโรงเรียน มีจำกัดและมีเวลาน้อย

4. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวนทั้งสิ้น 283 คน ครูร้อยละ 61.5 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 38.5 เป็นเพศชาย อายุ

ระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 11-15 ปี หน้าที่ที่รับผิดชอบสอนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ จำนวน 5-10 คาบต่อสัปดาห์

5. ความคิดเห็นของครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคกลาง

5.1 ด้านการวางแผนดำเนินการและประสานงาน ครูร้อยละ 90.5 ตอบว่ามีการจัดตั้งคณะทำงานตั้งแต่ 1-5 คน เพื่อทำหน้าที่วางแผนดำเนินงาน และครูร้อยละ 82.7 ตอบว่าระยะเวลาในการเตรียมงานตามโครงการมีเวลาเพียง 1-3 เดือน โดยมีการเตรียมการด้านการประชาสัมพันธ์ การประชุมผู้ปกครอง กรรมการศึกษาและนักเรียน มีการปรับปรุงภายในโรงเรียนด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และงานธุรการ และการเงิน ตามลำดับ การคัดเลือกครูเพื่อสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอก และประสบการณ์ของครูผู้สอน ครูผู้สอนร้อยละ 25.4 เห็นว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร โรงเรียนต้องแก้ปัญหาเองทุกด้าน การติดต่อประสานงานในระดับจังหวัดมีน้อยและล่าช้า

5.2 ด้านการจัดบุคลากร ครูผู้สอนร้อยละ 88.3 ตอบว่าการจัดครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์มีความสนใจ และร้อยละ 69.6 ตอบว่าเชิญครูที่สอนในระดับประถมศึกษา และเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นครั้งคราว วิทยากรภายนอกที่มาช่วยสอนมาจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กรมศาสนา (วัด) กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาจากหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ เกษตรอำเภอบางแห่ง สาธารณสุขอำเภอบางแห่ง การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ครูผู้สอนร้อยละ 91.2 เห็นว่ามีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมหรือจัดประชุมเชิงวิชาการ ครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 89.0 พอใจที่นักเรียนในท้องถิ่นจะได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น และเห็นว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา เป็นการเพิ่มงานให้แก่ครูในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ปัญหาด้านการจัดบุคลากรที่พบ คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดครูวิชาเอก วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิชาอาชีพ

5.3 ด้านงานวิชาการ ครูผู้สอนร้อยละ 73.5 ตอบว่ามีการประชุมปรึกษากับครูภายในโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงาน

การประถมศึกษาอำเภอตามลำดับ ครูผู้สอนตอบว่า โรงเรียนได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์ จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ โรงเรียนมีตารางกำหนดการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอนเดือนละครั้ง โดยผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการเป็นผู้นิเทศ

ครูผู้สอนตอบว่ารูปแบบในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจัดให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ มีการสอนซ่อมเสริมหลังเวลาสอน ส่วนการส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ อย่าง โดยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน และมีบริการเอกสารทางวิชาการแก่ครูอยู่เสมอ ครูผู้สอนร้อยละ 47.7 ตอบว่า โรงเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการกลุ่ม ส่วนโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากศูนย์วิชาการกลุ่มมากที่สุด คือการช่วยเหลือด้านสื่อการสอน สำหรับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในด้านความเหมาะสมและความเพียงพอของบุคลากร ความเพียงพอสำหรับเอกสารค้นคว้า ความเหมาะสมของสื่อการสอน และงบประมาณ ครูผู้สอนไม่ถึงร้อยละ 30 ที่เห็นว่าเพียงพอ

5.4 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร ด้านอาคาร วัสดุ ครุภัณฑ์ ดังนี้

ครูผู้สอนร้อยละ 85.2 ตอบว่าอาคารสถานที่บริเวณโรงเรียน มีสนามกีฬา ร้อยละ 77.3 มีเรือนเพาะชำ และร้อยละ 71.06 มีสนามเด็กเล่น และห้องจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากห้องเรียน มีห้องสมุด และห้องประชุม

ครูผู้สอนเห็นว่าโต๊ะ เก้าอี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพียงพอกับปริมาณของนักเรียนแต่ไม่เหมาะสมกับเด็กระดับมัธยมศึกษา วัสดุครุภัณฑ์ที่ทางโรงเรียนต้องการในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คือ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็ก อุปกรณ์ในการสอนวิชาชีพ วัสดุครุภัณฑ์ที่มีอยู่ครูร้อยละ 85.9 ตอบว่าได้รับจัดสรรมาใหม่ในบางส่วน และร้อยละ 81.3 ตอบว่าใช้ของเดิมที่มีอยู่ ครูผู้สอนร้อยละ 62.1 เห็นว่าปัญหาที่ทางโรงเรียนมีมากคือห้องเรียนไม่พอและชำรุด การจัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์ล่าช้า บางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน

ครูผู้สอนร้อยละ 74.2 เห็นว่าโรงเรียนมีสื่อการสอน เช่น หนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ ระดับมัธยมศึกษาในแต่ละประเภทไม่เพียงพอ ได้แก่ สื่อที่เป็นอุปกรณ์ เช่น เทป สไลด์ วิดีโอ และเครื่องเสียง สื่อที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์

การสอนวิชาอาชีพ ครูผู้สอนร้อยละ 72.9 ตอบว่าโรงเรียนได้รับสื่อการสอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และยืมจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ครูร้อยละ 71.4 ตอบว่ามีการผลิตสื่อใช้ในการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ต้องการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ วิชาอาชีพและวิชาวิทยาศาสตร์ ครูร้อยละ 82.3 ไม่ได้ใช้สื่อร่วมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อ คือครูไม่มีเวลาในการผลิตสื่อ และไม่มีความรู้ ความชำนาญในการผลิตสื่อระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนขาดงบประมาณในการผลิตสื่อ

6.5 ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ ครูผู้สอนร้อยละ 65.7 ตอบว่ามีการจัดตั้งคณะทำงาน จำนวน 1-5 คน เพื่อประชาสัมพันธ์จูงใจให้เด็กมาเรียนต่อ การประชาสัมพันธ์ใช้วิธีบอกข่าวผ่านนักเรียนให้ไปแจ้งกับผู้ปกครอง ประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครองและกรรมการศึกษา และออกไปพบผู้ปกครองถึงบ้านตามลำดับ ส่วนการจัดสิ่งจูงใจให้นักเรียน และผู้ปกครองส่งเด็กมาเรียนโดยทุกโรงเรียนไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา และส่วนใหญ่จัดหาหนังสือ อุปกรณ์การเรียนให้เด็กยืมเรียน และจัดบริการอาหารกลางวันให้กับเด็กที่ขาดแคลน

ผลของการประชาสัมพันธ์โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โรงเรียนและประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ครูผู้สอนร้อยละ 65.3 ตอบว่าปัญหาที่พบมาก คือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการส่งเด็กเข้าศึกษาต่อ และร้อยละ 50.1 ตอบว่าโรงเรียนขาดงบประมาณและเวลาในการออกประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

1. สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 82.1 เป็นชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิปริญญาตรี มีอายุราชการ 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด ผู้บริหารร้อยละ 64.3 มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร 6 ปีขึ้นไป

2. การจัดการเรียนการสอน

2.1 การจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 50 ตอบว่า แผนปฏิบัติงานที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้น ใช้ได้จริง ระยะเวลาในการวางแผนปฏิบัติงานประมาณ 2 สัปดาห์ หลังจาก

เข้าร่วมโครงการ ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนตอบว่าโรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการ เอกสารประกอบหลักสูตรที่มีมากที่สุด คือ คู่มือและแนวทางการใช้หลักสูตร คู่มือครูและแผนการสอน โรงเรียนทุกโรงเรียนมีเอกสารหลักสูตร ซึ่งได้จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เอกสารที่ได้รับร้อยละ 96.4 ตรงตามความต้องการ มีการสร้างความเข้าใจในหลักสูตร โดยการจัดครูเข้ารับการอบรม ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 89.3 เห็นว่าโรงเรียนมีห้องจัดเก็บสื่อและใช้ประโยชน์ได้จริง มีการแนะนำการฝึกทักษะการใช้สื่อ ผู้บริหารร้อยละ 85.7 เห็นว่ามีห้องสมุด มีบรรณารักษ์ประจำ ช่วงเวลาให้บริการคือ พักกลางวัน และก่อนเข้าเรียน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 78.0 เห็นว่าโรงเรียนได้รับการนิเทศ โดยการศึกษจากเอกสารตำรา คู่มือต่าง ๆ

2.2 การจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 96.4 เห็นว่ามีการวางแผนด้านบุคลากรและปฐมนิเทศครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และร้อยละ 67.9 เห็นว่ามีการเชิญวิทยากรผู้ที่รับผิดชอบโครงการมาให้คำปรึกษาแนะนำบุคลากรในโรงเรียน และเชิญวิทยากรจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ เชิญครูและวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอนวิชาชีพ การจัดบุคลากรเข้าสอนจัดตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 64.3 เห็นว่าบุคลากรไม่เพียงพอ และการทำงานมีประสิทธิภาพปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 96.4 ต้องการครูระดับมัธยมศึกษาเพิ่มเติม และต้องการรับการอบรมในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ผู้บริหารร้อยละ 64.3 เห็นว่าไม่มีปัญหาแม้ว่าไม่ได้รับการช่วยเหลือด้านบุคลากร

2.3 การจัดการเรียนการสอนด้านงบประมาณ

ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียน มีการวางแผนการใช้งบประมาณของโรงเรียน และปฏิบัติได้จริงตามแผนที่กำหนด มีการวางแผนระยะยาวหลังจากเข้าร่วมโครงการในการจัดทำแผน โดยคณะครูและคณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผน โรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับผิดชอบด้านงบประมาณ โดยได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นำมาใช้จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้บริหารร้อยละ 78.6 เห็นว่าการบริหารงานด้านงบประมาณมีประสิทธิภาพ

2.4 การจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่

ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 60.7 เห็นว่าอาคารเรียนและห้องเรียนไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอกับเด็กนักเรียน โรงเรียนมีห้องจัดกิจกรรมการเรียนที่นอกเหนือจากห้องเรียน คือ ห้องสมุด ผู้บริหารร้อยละ 67.9 ตอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนที่มีอยู่ และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่และร้อยละ 89.3 เห็นว่าห้องทดลองหรือห้องฝึกงานยังไม่เพียงพอ ผู้บริหารร้อยละ 46.4 เห็นว่าครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้มีเพียงพอกับปริมาณนักเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริหารทุกคนเห็นว่าการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ และร้อยละ 89.3 ต้องการอุปกรณ์การสอนวิชาอาชีพอย่างเร่งด่วน มีการเก็บรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการสอนวิชาอาชีพในระดับปานกลาง ร้อยละ 71.4

3. สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิงร้อยละ 65.5 เพศชายร้อยละ 34.5 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อายุราชการ 11-15 ปี วิชาที่รับผิดชอบคือ วิชาสามัญ งานที่รับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน คือ กิจกรรมนักเรียนและโครงการอาหารกลางวัน ครูส่วนใหญ่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3.1 การจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการ

ครูส่วนใหญ่ เห็นว่าแผนงานที่โรงเรียนจัดทำขึ้นสามารถใช้ได้จริง แต่มีครูร้อยละ 33.3 เห็นว่าไม่สามารถใช้ได้จริง และยังพบว่าครูร้อยละ 21.5 ตอบว่าโรงเรียนไม่ได้จัดตั้งคณะทำงานด้านวิชาการ ส่วนเอกสารการเรียนการสอนที่ได้รับตรงตามความต้องการ ครูร้อยละ 63.1 เห็นว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้พอสมควร การสร้างความเข้าใจในหลักสูตรส่วนใหญ่จัดให้ครูเข้ารับการอบรม

ครูเห็นว่าโรงเรียนมีห้องจัดเก็บสื่อ มีการแนะนำการฝึกทักษะการใช้สื่อ ครูร้อยละ 83.3 ตอบว่าโรงเรียนมีห้องสมุด ครูร้อยละ 73.8 เห็นว่าหนังสือเอกสารประกอบการเรียนไม่เพียงพอ และครูเพียงร้อยละ 33.3 เท่านั้น ที่เห็นว่าหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบที่มีอยู่สามารถใช้ได้จริง ครูผู้สอนมีความต้องการหนังสือส่งเสริมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยตามลำดับ ครูผู้สอนร้อยละ 62.0 ตอบว่าการให้บริการห้องสมุด มีบรรณารักษ์รับผิดชอบและให้บริการ ช่วงเวลาที่ให้บริการมากที่สุด คือ นกกลางวัน และก่อนเข้าเรียน

ครูผู้สอนร้อยละ 65.4 ได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร ครูฝ่ายวิชาการและศึกษานิเทศก์จังหวัด ครูร้อยละ 80.9 เห็นว่าวิธีการนิเทศที่ครูได้รับคือศึกษาจากเอกสารหรือตำรา คู่มือต่าง ๆ ครูได้รับความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล โดยศึกษาจากหนังสือและ โรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาให้คำแนะนำ ครูผู้สอนร้อยละ 52.4 เห็นว่ามีปัญหาเรื่องความเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผล ส่วนผลการวัดและประเมินผลนำมาใช้ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

3.2 การจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากร ครูผู้สอนมีความเห็นว่ามี การประชุมนิเทศครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเชิญวิทยากรมาให้คำแนะนำ ครูร้อยละ 58.3 เห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ปานกลาง ครูร้อยละ 98.8 เห็นว่าโรงเรียนต้องการครูสอนระดับมัธยมศึกษาเพิ่มเติม การจัดครูเข้าสอนจัดตามวุฒิทางการศึกษา และผู้บริหารพิจารณาตามความเหมาะสม การจัดครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดครูระดับประถมศึกษามาช่วยสอน ส่วนการสอนวิชาอาชีพให้ครูภายในโรงเรียนและวิทยากรในท้องถิ่นเป็นผู้สอน ครูร้อยละ 66.6 เห็นว่าการปฏิบัติงานของวิทยากรในท้องถิ่นมีความพร้อมและตรงตามความต้องการของโรงเรียน โรงเรียนได้รับการช่วยเหลือด้านบุคลากรจากหน่วยงาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ครูร้อยละ 53.6 เห็นว่าไม่มีปัญหาด้านบุคลากร ถึงแม้จะไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

3.3 การจัดการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ ครูผู้สอนทุกคนตอบว่าโรงเรียนได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นำมาจัดซื้อสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน แต่ครูร้อยละ 81.0 เห็นว่าไม่เพียงพอและงบประมาณที่ได้รับไม่ทันเวลาและล่าช้า

3.4 การจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่ครูผู้สอนร้อยละ 60.7 มีความเห็นว่าอาคารเรียนและห้องเรียนไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูผู้สอนร้อยละ 81 เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ห้องกิจกรรมที่นอกเหนือจากห้องเรียนส่วนใหญ่มีห้องสมุด มีการเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากห้องเรียนที่มีอยู่ ครูผู้สอนร้อยละ 54.8 เห็นว่าครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอกับปริมาณของนักเรียนและใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต้องการใช้เร่งด่วน คือ เครื่องมือวิทยาศาสตร์และอุปกรณ์

การสอนวิชาอาชีพ ครูผู้สอนร้อยละ 92.9 ตอบว่าโรงเรียนมีห้องทดลอง ห้องฝึกงานไม่เพียงพอ และครูร้อยละ 71.4 ตอบว่าการเก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการสอนงานอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ครูร้อยละ 80.9 เห็นว่าปัญหาที่สำคัญ คือ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ

4. ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน จากการสำรวจสภาพข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน พบว่า

4.1 แสดงว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีพื้นที่ต่ำกว่า 10 ไร่ และภายในบริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่ มีเรือนเพาะชำ บ่อ สระ สวน ไร่ ตามลำดับ และโรงเรียนทุกโรงเรียนมีสนามกีฬา

โรงเรียนส่วนใหญ่มีห้องเรียน 10 ห้องขึ้นไป โดยมีชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 2 ห้อง ระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ห้อง และ 10 ห้องตามลำดับ และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1-2 ห้องเรียน ส่วนห้องสำหรับจัดกิจกรรม โรงเรียนทุกโรงเรียนมีห้องสมุด โรงเรียนส่วนใหญ่มีโรงอาหาร ร้อยละ 92.8 ห้องประชุม ร้อยละ 60.7 และห้องเรียนประจำวิชา ร้อยละ 39.2 ตามลำดับ

โรงเรียนส่วนใหญ่มีบุคลากร 11-20 คน โดยจัดครูสอนเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา 2 คน สอนเฉพาะระดับประถมศึกษา 11-15 คน และที่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น 6-10 คน และโรงเรียนทุกโรงเรียนไม่มีครูที่สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4.2 ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการ พิจารณาโดยส่วนรวมมีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 2.13$) เมื่อพิจารณาจากการสำรวจเป็นรายข้อ จะเห็นว่าแหล่งค้นคว้าของครูผู้สอนและสื่อการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน มีความพร้อมปานกลาง ส่วนการช่วยเหลือด้านเครื่องเขียน แบบเรียน เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายของนักเรียนที่ขาดแคลน โรงเรียนมีความพร้อมปานกลาง

4.3 ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากร พิจารณาโดยรวมพบว่ามีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 2.00$) เมื่อพิจารณาจากการสำรวจเป็นรายข้อจะพบว่าการจัดหาบุคลากรภายนอกโรงเรียนมาช่วยสอนในโรงเรียน และจำนวนบุคลากรที่สอนวิชาชีพ

โรงเรียนมีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 1.53$) ความพอใจในการสอนของครูในรายวิชาต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียน มีความพร้อมมาก ($\bar{X} = 2.67$)

4.4 ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่
พิจารณาโดยรวมมีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$) โรงเรียนมีห้องวิทยาศาสตร์ ถ้าไม่มีได้จัดมุมวิทยาศาสตร์ไว้ในห้องเรียนหรือที่ใดที่หนึ่ง โรงเรียนมีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 1.67$) มีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีสภาพที่ใช้การได้ดีอยู่เสมอ มีความพร้อมมาก ($\bar{X} = 2.97$) ส่วนสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เช่น อยู่ไกลจากแหล่งการพนัน แหล่งเสื่อมโทรมด้านศีลธรรม โรงเรียนมีความพร้อมมาก ($\bar{X} = 2.85$)

5. การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนการสอน

5.1 สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ร้อยละ 78.6 เป็นเพศชาย มีอายุ 41-50 ปีขึ้นไป มีวุฒิปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 4-10 ปี

การสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ร้อยละ 71.4 มีความเห็นว่าโรงเรียนในโครงการฯส่วนใหญ่ได้ขอความช่วยเหลือจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในด้านวิชาการ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ตามลำดับ และโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ให้การสนับสนุนโครงการฯ โดยจัดส่งบุคลากรไปให้ความรู้ จัดอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนไปช่วย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ร้อยละ 71.4 ตอบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษายังได้ร่วมประชุมสัมมนา เสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและยังได้แนะนำในเรื่องหลักสูตร เนื้อหา เทคนิควิธีสอน การวัดและประเมินผล และมีส่วนร่วมในการสร้างขวัญและให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน แต่ไม่ได้ช่วยเหลือด้านอาคารสถานที่

5.2 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียน ผู้อำนวยการศึกษานอกโรงเรียนเป็นชายทั้งหมด มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีวุฒิปริญญาโท และปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 4-10 ปี

การให้การสนับสนุนด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารศูนย์การศึกษา
 ศึกษานอกโรงเรียนมีความเห็นว่า โรงเรียนในโครงการร้อยละ 71.5 ได้มาขอความช่วยเหลือจาก
 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนในด้านการประชาสัมพันธ์และให้การสนับสนุนโดยจัดบุคลากรไปให้ความรู้
 และทำการสอนในด้านวิชาสามัญและวิชาชีพ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนทุกจังหวัดมี
 นโยบายให้การสนับสนุน มีการร่วมประชุม สัมมนา อภิปรายเสนอแนะร่วมกับโรงเรียนในโครงการฯ
 ทุกจังหวัดมีการช่วยประชาสัมพันธ์ และมีการประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่นหรือสถานประกอบการ
 ในการจัดวิชาอาชีพ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เห็นว่าการให้ยืมสถานที่และการ
 สนับสนุนในด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน มีเพียงร้อยละ 28.5 ส่วนการจัดกิจกรรมทาง
 วิชาการร่วมกันมีเพียงร้อยละ 14.3 หน่วยงานส่วนใหญ่ไม่ได้ให้คำแนะนำเรื่องหลักสูตร เนื้อหา
 สาระ เทคนิควิธีสอน การวัดและประเมินผลถึงร้อยละ 71.5 แต่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้าน
 บุคลากรเพื่อช่วยสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ

5.3 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานนอกสังกัด
 กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เกษตรจังหวัด
 และเกษตรอำเภอ ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุ 31-40 ปี มีวุฒิปริญญาตรี มีประสบการณ์ในตำแหน่ง
 ปัจจุบัน 4-6 ปี

การให้การสนับสนุนด้านการเรียนการสอน ผู้บริหาร
 หน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 57.1 เห็นว่าโรงเรียนในโครงการฯได้ขอ
 ความช่วยเหลือจากสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เกษตรจังหวัด และเกษตรอำเภอ
 ผู้บริหารหน่วยงานมีนโยบายให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมา
 คือด้านวิชาการ ผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 67.9 เห็นว่าไม่มีการประชุม สัมมนา อภิปราย
 เสนอแนะข้อคิดเห็นร่วมกัน ส่วนการให้คำแนะนำเรื่องหลักสูตร เนื้อหาสาระ เทคนิค วิธีสอน
 และการวัดประเมินผลมีเพียงร้อยละ 21.4 และผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 78.6 เห็นว่าไม่เคย
 จัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกัน แต่มีการให้การสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ถึง
 ร้อยละ 78.6 ด้านบุคลากร ผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 57.4 เห็นว่ามีการจัดส่งบุคลากรไปช่วย
 สอนในด้านวิชาสามัญและวิชาชีพ ส่วนการประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่นหรือสถานประกอบการ
 ในการจัดวิชาอาชีพ มีเพียงร้อยละ 21.4 แต่ไม่ได้ให้การช่วยเหลือด้านอาคารสถานที่

5.4 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นชายเกือบทั้งหมดมีผู้ใหญ่วัยที่ เป็นหญิง 2 คน อายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงาน 7-10 ปี

การให้การสนับสนุนด้านการเรียนการสอน ผู้นำในชุมชน ร้อยละ 31.0 เห็นว่า ได้ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ ผู้นำชุมชน ร้อยละ 31.0 เห็นว่ามีนโยบายให้การสนับสนุน ผู้นำชุมชนร้อยละ 33.3 เห็นว่าเคยประชุม สัมมนา อภิปราย เสนอแนะข้อคิดเห็นร่วมกัน และร้อยละ 14.3 เท่านั้นที่เคยจัดกิจกรรมทาง วิชาการร่วมกับโรงเรียนขยายโอกาส ผู้นำชุมชนร้อยละ 19.0 เท่านั้น ที่ส่งบุคลากรไปช่วย สอน ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้การสนับสนุน อุปกรณ์การเรียนการสอน การสนับสนุนด้านอาคารสถานที่มี การให้ยืมสถานที่ในบางโอกาส ผู้นำชุมชนร้อยละ 19.0 เห็นว่าการประสานงานกับวิทยากรใน ท้องถิ่นหรือสถานประกอบการ ส่วนการให้คำแนะนำเรื่องหลักสูตร เนื้อหาสาระ เทคนิควิธีสอน การวัดและประเมินผล มีเพียงร้อยละ 9.5 ส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านการเงิน ตามความจำเป็นและความเหมาะสม การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครู และ เลือกว่าอาหารกลางวันตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการจัดการเรียนการสอน

1. ด้านการวางแผนดำเนินการและการประสานงาน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำ หน้าที่วางแผนดำเนินงาน มีการเตรียมการ เพื่อเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีการ ประชาสัมพันธ์ผู้ปกครอง กรรมการศึกษา นักเรียน มีการจัดเตรียมบุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ และ สื่ออุปกรณ์ สอดคล้องกับ สนานจิตร์ สุคนทรทรัพย์ (2524) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็น กระบวนการกำหนดแนวทางเลือกที่จะดำเนินการในอนาคต เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด การ วางแผนจึง เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีการวางแผนดำเนินการ แต่ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสต่างก็มีความคิดเห็นตรงกันว่า ระยะเวลาในการเตรียมการน้อยเกินไป คือ มีเวลาในการเตรียมการเพียง 1-3 เดือน ซึ่งอาจเป็นเพราะงานขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นนโยบายที่เร่งรัด ที่ทางกระทรวงศึกษาธิการจะดำเนินการให้ทันต่อการพัฒนาประเทศที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว จึงมีนโยบายให้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมตามมติเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2524 อีกจำนวน 1,150 โรงเรียน โดยเปลี่ยนชื่อโครงการนำร่องการขยายการศึกษาภาคบังคับ เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า โรงเรียนมีเวลาในการเตรียมตัวน้อยมาก ทำให้มีผลกระทบถึงการวางแผน ดำเนินการที่รัดกุม รอบคอบ การที่จะศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดความขัดแย้งจึงมีน้อย และครูมีภารกิจที่ต้องปรับปรุงงานต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทันเวลาเปิดเรียน จึงเป็นภาระหนักของครู ซึ่งอาจทำให้มีผลกระทบถึงการจัดการกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ทำให้การทำงานมีปัญหาและอุปสรรคมาก มีการปรับปรุงงานมากที่สุด คืองานวิชาการ รองลงมาได้แก่ งานบุคลากร อาคารสถานที่ และธุรการการเงินตามลำดับ นอกจากนั้นการคัดเลือกครูเพื่อสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกัน คือ การคัดเลือกครูผู้สอน คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอน รองลงมาคือการคัดเลือกตามประสบการณ์ของผู้สอน

ในการวางแผนดำเนินการและการประสานงาน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อกับหน่วยราชการ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร โรงเรียนต้องแก้ปัญหาด้วยตัวเองทุกด้าน การประสานงานในระดับจังหวัด ยังมีน้อยและล่าช้า ปัญหาเหล่านี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนขยายโอกาสอยู่ห่างไกลจากจังหวัด จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนอยู่ห่างจากอำเภอเกิน 7 กิโลเมตร ทำให้การคมนาคมไม่สะดวกเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารยังมีน้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบและโรงเรียนยังไม่มี ความเข้าใจในงานระดับมัธยมศึกษา จึงทำให้โรงเรียนไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อประสานงานเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจบ คำคุณ (2521) คือโรงเรียนมีปัญหาในการติดต่อประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น และจากรายงานการสรุปผลการติดตามการดำเนินงานปีงบประมาณ 2534 (กอง

นโยบายและแผน, สปช. 2534) พบว่าขาดการสนับสนุนและบริการจากหน่วยเหนือ คือ สปช. สปจ. สปอ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้รายงานการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2535 (สปช.2535) ระบุว่า การประสานงานกับหน่วยงานอื่นนอกจากสังกัด สปช. จะมีการประสานกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร แต่จะต้องอาศัยความร่วมมือและการใช้มนุษยสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้บริหาร และครูอาจารย์ ผู้วิจัยเห็นว่าในการสื่อสารประสานงานนั้นจะต้องทำให้เป็นลายลักษณ์อักษร มีขอบเขตและกำหนดเวลาในการปฏิบัติ พร้อมทั้งให้ข้อมูลเบื้องต้น ตัวอย่างข้อชี้แนะอย่างละเอียด

2. ด้านบุคลากร

ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่า การจัดบุคลากรเข้าสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และมีความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร นพพลกรัง (2532) ว่าโรงเรียนจัดครูเข้าสอนตามความสามารถและประสบการณ์ ความถนัดและความสนใจของครู จากการสังเกตโรงเรียนในภาคกลางพบว่ากรณีที่โรงเรียนไม่สามารถจัดครูเข้าสอนตามวุฒิและวิชาเอกได้นั้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การบรรจุครูในระดับประถมศึกษาชั้นไม่ได้ระบุนวิชาเอกเหมือนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ทำให้ไม่มีครูตามวิชาเอก โรงเรียนจึงต้องแก้ปัญหาโดยจัดตามประสบการณ์และความสนใจ ซึ่งถือว่าเป็นการนำบุคลากรภายในโรงเรียนที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เนื่องจากโครงการมีเวลาน้อย จึงไม่สามารถวางแผนในการจัดบุคลากรได้ทันเวลา โดยเฉพาะวิชาชีว ซึ่งมีความต้องการครูที่มีความรู้และความชำนาญเป็นพิเศษ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องหาวิธีที่จะสร้างบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยการจัดทำเป็นวิดีโอเทป สไลด์ ให้ความรู้ ถึงแม้จะมีปัญหาเรื่องไฟฟ้า หรืออุปกรณ์อยู่บ้าง แต่คงเป็นส่วนน้อย วิธีการแก้ปัญหาด้านบุคลากร โดยจัดครูระดับประถมศึกษามาช่วยสอน โรงเรียนมีการเชิญวิทยากรภายนอกที่เป็นบุคลากรท้องถิ่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอมชิวศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา วิทยากรจากกรมศาสนา (วัด) สาธารณสุขอำเภอ และเกษตรอำเภอ โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน โดยส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมหรือจัดประชุมทางวิชาการ เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน จากการสอบถามและสังเกตของผู้วิจัย ผู้

บริหารเห็นว่าครูภายในโรงเรียนมีการพบปะเพื่อศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งแสดงให้เห็นความตั้งใจจริงในการจัดการเรียนการสอนของบุคลากร

การเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้สึกพอใจมากที่สุดที่นักเรียนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น แต่ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา เป็นการเพิ่มงานให้แก่ครูในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น การที่ครูผู้สอนมีความเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติงาน ครูต้องทำงานให้ดีที่สุดภายในระยะเวลาที่สั้นที่สุด บุคลากรต้องทำงานหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน รวมทั้งมีความวิตกกังวลในการสอน เกรงว่าคุณภาพการเรียนการสอนจะไม่ได้เท่าที่ควร จึงทำให้ครูมีความเห็นดังกล่าว

ส่วนปัญหาในการจัดบุคลากรที่ระดับมากที่สุด คือ ขาดบุคลากรวิชาเอกต่าง ๆ ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิชาอาชีวะ จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูต้องสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคาบการเรียนไม่เหมือนกัน ทำให้ยุ่งยากในการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลนี้สอดคล้องกับ วีรพล วงศ์นัตตา (2535) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง กล่าวว่าขาดบุคลากรผู้สอนวิชาสามัญ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรผู้สอนด้านวิชาอาชีวะ และสอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาศาสนาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) ว่าบุคลากรโดยภาพรวมไม่เพียงพอในการสอนระดับมัธยมศึกษา ขาดบุคลากรเฉพาะวิชา (วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิชาอาชีวะ) ขาดความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอน การจัดทำแผนการสอน การวัดประเมินผล การใช้สื่อและอุปกรณ์ ปัญหาดังกล่าวนี้น่าจะแก้ด้วยการคัดเลือกโรงเรียนส่วนหนึ่งที่ระบุว่า "... ให้จัดการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนที่มีบุคลากรผู้สอนเพียงพอ โรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคาร ห้องเรียน ครูผู้สอน ..." (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

3. ด้านงานวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังคงใช้รูปแบบเดิม คือ ให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ ผู้บริหารเห็นว่ามีการประชุมปรึกษาหารือทางวิชาการกับผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นแตกต่างจากผู้บริหารในบางส่วน คือ เห็นว่ามีการประชุมปรึกษากับครูภายในโรงเรียนมากที่สุด ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากว่าครูผู้สอนไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเหมือนผู้บริหาร ครูผู้สอนจึงไม่ทราบว่ามีการประสานงานกับหน่วยงานใดบ้าง นอกจากการประชุมปรึกษาหารือภายในโรงเรียน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) พบว่าโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน สภาตำบล และผู้ปกครอง ส่วนความเห็นด้านการช่วยเหลือจากครูวิชาการกลุ่มและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดเป็นหน่วยงานที่โรงเรียนได้รับการนิเทศมากที่สุด รองลงมาเป็นหน่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ มีตารางกำหนดการนิเทศให้แก่ครูผู้สอนเดือนละครั้ง การนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนเป็นผู้ให้การนิเทศ มีการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียน ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน ให้บริการเอกสารทางวิชาการ จากข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 45.2 ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการกลุ่ม ส่วนโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากศูนย์วิชาการกลุ่มนั้น ได้รับในด้านสื่อการเรียนมากที่สุด จากการสอบถามผู้บริหารและครูพบว่า ศูนย์วิชาการกลุ่มนั้นยังขาดบุคลากร ครูวิชาการกลุ่มต้องมาจากโรงเรียน ซึ่งต้องทำหน้าที่ทั้ง 2 ทาง ทำให้ไม่มีเวลาส่วนสื่อการเรียนการสอนนั้น ศูนย์วิชาการกลุ่มในภาคกลางส่วนใหญ่มีสื่ออุปกรณ์รวบรวมเอาไว้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งสื่อที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาส่งมาให้ด้วย ไม่เพียงพอที่จะแจกจ่ายให้กับทุกโรงเรียน จึงเก็บไว้ที่ศูนย์วิชาการกลุ่ม ถ้าโรงเรียนใดต้องการใช้ให้มายืมไปใช้ได้ภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล จินตนาประเสริฐ (2533) ว่าในการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มยังมีปัญหา

งานวิชาการ เป็นงานสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุงที่โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้พร้อมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เนื้อหาบางส่วนเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องระดับต่าง ๆ ยังต้องศึกษาอีกมาก แต่ครูที่สอนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษา คุณภาพการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ครูต้องคำนึงถึงมาก การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็น วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้และผู้รับการนิเทศ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบความสำเร็จ อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

4. การจัดสรรทรัพยากร

งบประมาณ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทุกคนเห็นว่าได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 3.2 เห็นว่าได้รับจากเงินบริจาค งบประมาณที่ได้นำมาใช้ในด้านวิชาการมากที่สุด รองลงมาเป็นงบสำหรับสื่อการสอน งบสำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตร และงบสำหรับปรับปรุงอาคารสถานที่ มีการวางแผนระยะยาวโดยปรับปรุงให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง โดยมีผู้บริหารให้ความเห็นชอบในการใช้งบประมาณของโรงเรียน ปัญหาด้านงบประมาณที่มีมากที่สุด คือ งบประมาณไม่เพียงพอและการจัดสรรงบประมาณล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรจบ คำคุณ (2531) ว่าโรงเรียนได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ และการจัดสรรงบประมาณล่าช้าและกรมสามัญศึกษาส่งไปให้ล่าช้ามาก และผลการวิจัยของ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523) กล่าวถึงการดำเนินงานด้านงบประมาณว่าในชุมชนเขต 1 มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณ และยังสอดคล้องกับ ธีระศักดิ์ จันทวิมล (2530) ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ขาดแคลนงบประมาณในการจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน คือ ขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์การสอน

อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 85.2
 ตอบว่าบริเวณโรงเรียนมีสนามหญ้า ร้อยละ 77.3 มีเรือนเพาะชำ และร้อยละ 71.00 มีสนาม
 เด็กเล่น แสดงว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีสภาพที่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังมี
 มีห้องที่นอกเหนือจากห้องเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องประชุมตามลำดับ ผู้บริหารและครูผู้สอนมี
 ความเห็นแตกต่างกันโดยผู้บริหารเห็นว่า โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม
 กับเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ส่วนครูผู้สอนเห็นว่า โต๊ะ เก้าอี้ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอกับ
 ปริมาณนักเรียน แต่ไม่เหมาะสมกับเด็กในระดับมัธยมศึกษา อาจเนื่องจากผู้บริหารมีความต้องการ
 สูงกว่าครูผู้สอนและต้องการสำรองไว้ใช้ในต่อไป ส่วนครูผู้สอนนั้นพิจารณาเฉพาะสภาพปัจจุบันที่
 ตนเองใช้อยู่โรงเรียนในโครงการฯมีความต้องการวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ที่จำเป็นทุกอย่าง เนื่องจาก
 ที่ใช้อยู่นั้นรวมกับส่วนของประถมศึกษา สิ่งที่ต้องการใช้อย่างเร่งด่วน ผู้บริหารต้องการอุปกรณ์การ
 สอนวิชาชีวะมากที่สุด เครื่องมือวิทยาศาสตร์ หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็ก แต่ครูผู้สอนมีความ
 ต้องการเครื่องมือวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็ก และอุปกรณ์
 การสอนวิชาชีวะ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินโรงเรียนในโครงการขยายโอกาส
 ทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) โรงเรียนร้อยละ 94.59
 มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ โดยขาดแคลนอุปกรณ์การสอนวิชาชีวะมาก
 ที่สุด รองลงมาได้แก่ เครื่องมือวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การที่ผู้บริหารต้องการอุปกรณ์
 การเรียนการสอนวิชาชีวะอาจเนื่องจากผู้บริหารทราบนโยบายว่าจะต้องเน้นวิชาชีวะแต่ครูส่วนใหญ่
 ยังมุ่งเน้นในด้านวิชาการ ซึ่งในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ถ้าไม่มีอุปกรณ์นักเรียนจะไม่เกิดความ
 เข้าใจ ปัญหาที่ตามมาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผู้บริหารไม่ได้ทำการสอนเอง ซึ่งไม่ทราบ
 ถึงความจำเป็นของครู และผู้บริหารเห็นว่าการมีอุปกรณ์ในการสอนวิชาชีวะครบถ้วนจะเป็น
 โรงเรียนในโครงการฯที่มีประสิทธิภาพ และเห็นว่าสื่อการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีในระดับประถม
 น่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กันได้

วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้รับจัดสรรมาใหม่ในบางส่วน และใช้ของเดิมที่มี
 อยู่ ปัญหาที่มีมากคือ อาคารเรียน และห้องเรียนไม่เพียงพอ การจัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์บางอย่าง
 ไม่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษา สภาพการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ของกระทรวง

ศึกษาริการ ในปีการศึกษา 2529 (2529) ในโครงการวิจัยเพื่อวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาพบว่า หน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ยังเป็นอยู่มาก และบางส่วนไม่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน จึงต้องจัดซื้อโดยใช้แหล่งเงินจากที่อื่น ๆ เช่น เงินบำรุงการศึกษา เงินบริจาค

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการรายงานผลการศึกษาริการดำเนินงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ที่ระบุว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในโครงการขยายโอกาสของ สปช. คือ อาคารเรียนไม่เพียงพอ ขาดวัสดุครุภัณฑ์บางประเภท (โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องโโรเนียว) อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอ และ ศิริพร จุลบาท (2532) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาริการสภาพการใช้หลักสูตรกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่าห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีสถานที่ฝึกงานอาชีพที่เหมาะสม ขาดวัสดุ อุปกรณ์

5. ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ จำนวน 1-5 คน เพื่อประชาสัมพันธ์และจูงใจให้นักเรียนมาเรียนต่อ วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ใช้มากที่สุดคือ การประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครองและกรรมการการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารและครูเห็นว่า เป็นวิธีที่ประหยัดและได้ผล ครูสามารถชี้แจงให้คำอธิบายแก่ผู้ปกครองได้เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล ทำให้ได้ผลดีแต่ก็มีปัญหา คือ ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลา เนื่องจากต้องออกไปประกอบอาชีพ รองลงมาเป็นการบอกข่าวผ่านทางนักเรียนไปแจ้งกับผู้ปกครอง โดยให้เหตุผลว่าเป็นวิธีที่สะดวกและประหยัดที่สุดแต่ได้ผลไม่ดีนัก เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถสื่อความหมายได้ดี หรือให้เหตุผลกับผู้ปกครองได้ และผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็จะไม่รับฟัง คงสามารถสื่อสารเฉพาะเรื่องราวได้ แต่การจูงใจหรืออธิบายเหตุผลนั้นนักเรียนไม่สามารถทำได้ ส่วนวิธีที่ผู้บริหารและครูออกไปพบผู้ปกครองถึงบ้านนั้น เห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีและได้ผลมาก แต่ไม่สามารถทำได้ทั่วถึง เนื่องจากผู้ปกครองและครูมีหน้าที่ ๆ ต้องรับผิดชอบในโรงเรียนมากอยู่แล้ว การออกไปพบผู้ปกครองแต่ละครั้งต้องเสียเวลาในการเดินทาง

เนื่องจากบ้านนักเรียนอยู่ไกล ในแต่ละวันจะได้เพียง 5-6 ครอบครัวยุ่เท่านั้น และบางครั้งไปแล้วก็ไม่พบใคร และต้องใช้งบประมาณในการเดินทางได้แก่ ค่าน้ำมันรถ ค่าอาหาร ซึ่งงบประมาณนี้โรงเรียนไม่ได้จัดให้ ครูจึงต้องเป็นผู้จ่ายเอง การจัดส่งเอกสารไปให้ผู้ปกครองนั้นจะจัดทำได้เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีเครื่องโทรเนียวและอุปกรณ์ในการจัดทำพร้อม ส่วนใหญ่จะนำไปทำที่ศูนย์วิชาการกลุ่ม แต่ไม่ได้จัดส่งอย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์และซักถามถึงวิธีการแก้ปัญหาผู้บริหารโรงเรียนบางคนได้แก้ปัญหาโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง โดยจะจัดผู้บริหารและครูไปทำบุญที่วัดในวันพระ หรือเทศกาลทำบุญต่าง ๆ เพื่อสร้างความเป็นกันเอง

ในช่วงเวลาที่พระฉันอาหารผู้บริหารและครูก็จะใช้ช่วงเวลานี้ขึ้นพูดชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการฯให้ผู้ปกครองทราบรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน จากรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2533) พบว่าการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ส่วนใหญ่จะกระทำตลอดปี หรือทำเฉพาะก่อนเปิดเรียน วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ใช้มากที่สุด คือ การทำเอกสารเผยแพร่ รองลงมาคือ แน่แนวโรงเรียนประถมศึกษา พบปะผู้ปกครองที่บ้าน แต่วิธีที่ได้ผลมากที่สุด คือ พบผู้ปกครองที่บ้าน

โรงเรียนจัดสิ่งจูงใจให้นักเรียนมาเรียนและให้ผู้ปกครองส่งเด็กมาเรียนโดยไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา จัดหาหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้เด็กยืมเรียน จัดบริการอาหารกลางวันและแจกชุดนักเรียนสำหรับเด็กนักเรียนที่ขาดแคลน สอดคล้องกับ บัณฑิต เกตุช่าง (2532) ที่พบว่ามูลเหตุที่ผู้ปกครองส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนาบัววิทยา ส่วนใหญ่เพราะเห็นว่าไม่ต้องเสียค่าบำรุงการศึกษา มีหนังสือให้ยืมเรียนและโรงเรียนอยู่ใกล้บ้านตามลำดับ ส่วนการจัดบริการอาหารกลางวัน และแจกชุดนักเรียนสำหรับเด็กที่ขาดแคลน และสอดคล้องกับการวิจัยของ สมพล หาวารี (2533) เรื่อง แนวคิดของผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา พบว่า ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวคิดสอดคล้องกันว่า เป้าหมายของโครงการเพื่อลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง บัณฑิตที่ชกุงการเพิ่มปริมาณผู้เรียนต่อ ได้แก่ การยกเว้นการเก็บเงินค่าบำรุงการศึกษา การให้ยืมหนังสือเรียน การลดค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและ

การมีรายได้ระหว่างเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารพบว่า มีผลต่อการเข้ารับการศึกษาคือ ถ้าจัดทำได้ดีและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอาหารกลางวันและเสื้อผ้าที่แจกเด็ก ปริมาณอาหารไม่เพียงพอ เพราะจัดรวมกับเด็กประถม นักเรียนมัธยมมีความต้องการมากกว่าเนื่องจากร่างกายกำลังเจริญเติบโต ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ส่วนเสื้อผ้าชุดนักเรียน งบที่ให้อย่างไม่เพียงพอ ลำบากทั้งนี้เนื่องจากโครงการเป็นโครงการที่เร่งด่วน และต้องมีการปรับเปลี่ยนงานหลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกัน การเตรียมการในด้านการเรียนการสอนจึงเป็นหน้าที่หลักที่ครูต้องให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ การให้การสนับสนุนในเรื่องเสื้อผ้า ชุดนักเรียนจึงมีปัญหาบ้าง ในปีการศึกษาต่อไปคงจะดำเนินการได้รวดเร็วกว่าปัจจุบัน

ผลของการประชาสัมพันธ์ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โรงเรียนและประชาชนในเขตบริการมีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็นต่อโครงการใหม่ที่ดำเนินการอย่างเร่งรีบ โรงเรียนเป็นสถาบันของสังคมที่รับผิดชอบทางการศึกษา โรงเรียนจะอยู่ในสังคมไม่ได้ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากประชาชนในสังคม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2525)

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2526) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการให้ข้อมูลแก่ประชาชนให้ทราบถึงกิจการของโรงเรียน หรือข่าวสารในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะดำเนินไปด้วยดีไม่ได้ ถ้าขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียน

ปัญหาในการประชาสัมพันธ์และจุดใจผู้ปกครองและนักเรียนต่อการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้เด็กประกอบอาชีพมากกว่าเรียนต่อ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับ วณี ผดุงญาติ (2533) ที่พบว่าปัญหาการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน คือ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา ไม่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อระดับสูง หลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมแล้ว และ

สอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาดำเนินงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ว่าการประชาสัมพันธ์เพื่อ
 จูงใจเด็กเข้าเรียนต่อ ทำได้ไม่ครอบคลุมทั้งอำเภอ และขาดการประสานงาน และวางแผน
 ร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีฐานะยากจนไม่
 เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องการให้เด็กช่วยงานบ้าน
 ผู้ปกครองบางคนในท้องถิ่นนิยมส่งบุตรหลานไปทำงานหารายได้ช่วยครอบครัว ปัญหาที่พบที่สำคัญ
 อีกประการหนึ่งคือ บุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนจำกัด ขาดงบประมาณและเวลาในการออก
 ประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุนัตรา ไม้แก้ว (2533) พบว่าโรงเรียนขาด
 เครื่องมือ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ และวิธีการ เพื่อจะใช้ในการดำเนินการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
 มีงานที่ได้รับมอบหมายมากเกินไป จนไม่อาจทุ่มเทให้งานประชาสัมพันธ์ได้

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการ

ผู้บริหารและครูเห็นว่าแผนงานที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้นใช้ได้จริง ใช้ระยะเวลาในการ
 วางแผนหลังจากเข้าร่วมโครงการประมาณ 2 สัปดาห์ ครูร้อยละ 33.3 เห็นว่าแผนงานที่จัดทำขึ้น
 ไม่สามารถใช้ได้จริง ครูร้อยละ 21.5 ตอบว่าโรงเรียนไม่ได้จัดตั้งคณะทำงานด้านวิชาการ
 โรงเรียนมีเอกสารหลักสูตร ได้แก่ คู่มือและแนวทางการใช้หลักสูตร คู่มือครู และแผนการสอน ซึ่ง
 ได้จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผู้บริหารและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เอกสารที่ได้รับตรงตามความต้องการ
 โดยเฉพาะผู้บริหารเห็นว่าตรงตามความต้องการถึงร้อยละ 96.4 และครูร้อยละ 63.1 มี
 ความเห็นว่าเอกสารที่ได้รับนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีพอควร ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารและครู
 ต้องการได้รับเอกสารต่าง ๆ ตามรายวิชาทุกวิชา ซึ่งในช่วงแรกหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่สามารถ
 จัดให้ทั่วถึงภายในระยะเวลาอันสั้น การสร้างความเข้าใจในหลักสูตร ส่วนใหญ่จัดครูเข้ารับการ
 อบรม โรงเรียนมีการจัดเก็บสื่อ และมีการแนะนำการฝึกทักษะการใช้สื่อ โดยครูวิชาการ สื่อที่มี

อยู่สามารถใช้ได้จริงแต่มีไม่เพียงพอ สอดคล้องกับพนม พงษ์ไพบูลย์ (2535) ว่าโรงเรียนในโครงการต้องการความช่วยเหลือด้านการจัดทำหนังสืออ่านประกอบ หนังสือค้นคว้า หนังสืออ่านเพิ่มเติมประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอน และสื่อการสอนไม่ได้คุณภาพ เป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 85.7 ตอบว่ามีห้องสมุดและมีบรรณารักษ์ประจำ ช่วงเวลาที่ให้บริการ ได้แก่ เวลาพักกลางวัน และก่อนเข้าเรียน สำหรับวิธีการแก้ปัญหาโรงเรียนที่ไม่มีห้องสมุดเป็นเอกเทศ ผู้บริหารและครูจัดห้องสมุดให้อยู่ในมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน ส่วนเอกสารหลักสูตร คู่มือครู เอกสารเกี่ยวกับการเรียนทางโรงเรียนจัดเก็บไว้ในห้องพักครู

ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ได้แสดงว่าหนังสืออ่านประกอบการเรียนไม่เพียงพอถึงร้อยละ 73.8 ครูร้อยละ 33.3 เท่านั้นที่เห็นว่าหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในการวิจัยว่าทางโรงเรียนมีความต้องการหนังสือที่เสริมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ตามลำดับ

โรงเรียนได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร ครูฝ่ายวิชาการ และศึกษานิเทศก์จังหวัด ครูร้อยละ 80.9 ได้รับการนิเทศโดยศึกษาเอกสารหรือตำรา คู่มือต่าง ๆ โดยผู้บริหารให้ความเห็นว่า เป็นวิธีที่สะดวก ประหยัด ครูได้รับความเข้าใจในการวัดและประเมินผล โดยศึกษาจากหนังสือ และโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาให้คำแนะนำ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูให้เหตุผลว่า ครูต้องใช้มนุษย์สัมพันธ์ส่วนตัวในการศึกษาจากเพื่อนครูโรงเรียนมัธยมทั้งในและนอกเวลาราชการ ครูผู้สอนยังมีปัญหาเรื่องความเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผลถึงร้อยละ 52.4 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักขณา คำตรง (2532) ได้ศึกษาการจัดวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่าบุคลากรผู้รับผิดชอบการประเมินผล มีความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานยังเป็นงานที่ใหม่ เพิ่งเริ่มปฏิบัติ ครูยังไม่มีประสบการณ์ และยังไม่ได้รับการอบรมเฉพาะด้านเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลเท่าที่ควร ดังนั้นควรเน้นการฝึกอบรมในด้านการปฏิบัติให้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น และหน่วยงานระดับสูงควรให้ความสำคัญในการจัดส่งเอกสารมาให้อย่างรวดเร็ว

การจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากร

โรงเรียนมีการวางแผนด้านบุคลากร มีการประชุมพิเศษครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการเชิญวิทยากรมาให้คำปรึกษาแนะนำบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษา และจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ในปีการศึกษา 2533 เห็นว่ามีการเชิญครูระดับมัธยมศึกษา และวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอนวิชาอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพศาล หวังพานิช (2535) กล่าวว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ร้อยละ 91 เป็นครูประถมศึกษาของโรงเรียน ที่เหลือเป็นครูช่วยราชการ ครูส่วนใหญ่ไม่เคยสอนชั้นมัธยมศึกษามาก่อน ครูดังกล่าวต้องสอนทั้งระดับมัธยมและประถมศึกษา เฉลี่ย 20-25 คาบต่อสัปดาห์ และจากรายงานสภาพการดำเนินงานของโครงการฯ ในปี 2533 พบว่าใช้ครูที่สอนชั้น ป.5 - ป.6 มาสอนบางโรงเรียน ครูไม่เพียงพอตามวิชาที่ต้องการ โดย สปช.ต้องการครูจากโรงเรียนอื่นมาช่วยสอน ส่วนใหญ่ต้องสอนทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษา ในการสอนบางคนสอนไม่ตรงวิชาเอกเนื่องจากครูไม่พอ ครูส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์จึงต้องอาศัยคู่มือครู โรงเรียนนี้เลี้ยงศึกษานิเทศก์

ข้อค้นพบในการจัดบุคลากรเข้าสอน จัดตามวุฒิของครูผู้สอน และผู้บริหารพิจารณาตามความเหมาะสม ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ วิทยุโณ ใจดำรงค์ (2532) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน เนื่องจากควรพิจารณาความพร้อมของบุคลากร การจัดครูเข้าสอนต้องคำนึงถึงความถนัดของแต่ละบุคคล

การจัดครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดครูระดับประถมศึกษามาช่วยสอน และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนร้อยละ 96.4 อย่างไรก็ตามโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนต้องการครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มเติม และต้องการรับการอบรมในด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด สอดคล้องกับ กมล ดิฐกมล (2526) กล่าวว่า การเรียนการสอนยังขาดความพร้อมหลาย ๆ อย่าง ขาดแคลนครูทุกสาขาวิชา ขาดแคลนคู่มือครู โครงการสอน แผนการสอน และอุปกรณ์ ครูต้องการฝึกอบรมในเนื้อหาวิชาที่สอน ทักษะการปฏิบัติ

และเทคนิคการสอน ส่วน คีรีพร จุลบาท (2531) กล่าวว่าโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา มีปัญหาหลายประการ คือ ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูไม่ได้รับการอบรมและพัฒนาวิชาชีพ ขาดบุคลากรในการนิเทศ ติดตามผลการเรียน และจากการที่ สมพงษ์ พลสูงเนิน (2531) ได้ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก พบว่าครูอาจารย์ไม่มีความรู้ในวิชาที่สอน

การจัดการเรียนการสอนด้านงบประมาณ

โรงเรียนมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณและปฏิบัติได้จริงตามแผนที่กำหนด โรงเรียนมีการวางแผนระยะยาวหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ ในการจัดทำแผนโดยมีคณะครู และกรรมการศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผนทุกโรงเรียน มีผู้รับผิดชอบด้านงบประมาณ โรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีส่วนน้อยที่คณะครูช่วยกันจัดหาชุมชนให้การสนับสนุน งบที่ได้นำมาจัดซื้อสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนแต่ไม่เพียงพอ ไม่ทันเวลา ค่าเช่า ถึงร้อยละ 81.0 สอดคล้องกับรายงานการประเมินผลโครงการนำร่องการขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 6 ปี เป็น 9 ปี ทั้งในระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน ในปีการศึกษา 2533 พบว่างบประมาณที่จัดสรร ไม่สอดคล้องกับสภาพที่จำเป็นต้องใช้ ค่าเช่า เพราะสำนักงานงบประมาณจัดเกณฑ์ สปช. เป็นหลัก อย่างไรก็ตามสปช. จัดสรรงบประมาณให้จัดซื้อวัสดุ เลือผ่านนักเรียน อาหารกลางวัน แต่ยังไม่เพียงพอขาดแคลนงบในการจัดซื้ออุปกรณ์การสอน วิทยาศาสตร์ พลาสมาัมย หนังสือค้นคว้า เพิ่มเติมโรงเรียนส่วนใหญ่แก้ปัญหาโดยการยืมจากโรงเรียนมัธยมพี่เลี้ยง ใช้ร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาและผลิตเองบางส่วน และสอดคล้องกับปรีชา นิพนธ์พิทยา (2533) พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนเครื่องมือสำหรับวิชาชีพ ผู้บริหารร้อยละ 78.6 เห็นว่าการบริหารงบประมาณที่มีอยู่ถึงแม้จะไม่เพียงพอ แต่ก็พยายามจัดสรรในส่วนที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ ณัฐศักดิ์ จันทร์พล (2530) พบว่าขาดแคลนงบประมาณในการจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่า การทิ้งงบประมาณได้รับล่าช้า เนื่องจากโรงเรียนเข้าร่วมโครงการอย่างกระชั้นชิด และจำเป็นต้องใช้งบอย่างเร่งด่วน แต่การจัดสรรงบนั้นยังปฏิบัติตามขั้นตอน มิได้เร่งด่วนตามความต้องการของทางโรงเรียน ผู้บริหารและคณะครูจึงต้องจัดหางบประมาณด้วยตนเอง และโดยส่างรองจ่ายไปก่อนนางบในส่วนของประถมศึกษามาใช้ร่วมด้วย และใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ขอบริจาคจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและบริษัทห้างร้าน การขอบริจาคจากผู้ปกครองเป็นวิธีสุดท้ายที่จะทำ เพราะก่อให้เกิดทัศนคติที่ว่าโรงเรียนเป็นภาระของตน การจัดหางบประมาณโรงเรียนสามารถทำได้ แต่จะต้องลงทุน ซึ่งใช้ทั้งเงินและเวลาในการเตรียมงาน หรือกิจกรรมการแสดงของนักเรียน แต่เกรงว่าจะมีผลกระทบต่อการจัดกรเรียนการสอน บางโรงหารายได้จากการเปิดสอนวิชาอาชีพของนักเรียน เช่น จากผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ การเพาะเห็ดฟาง : เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ การแสดงดนตรีของนักเรียน การซ่อมเครื่องไฟฟ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ แต่รายได้ที่ได้ต้องจ่ายให้กับนักเรียนตามนโยบายของโรงเรียน การใช้งบประมาณที่มีอยู่จะใช้ตามลำดับความสำคัญ และความจำเป็นของงาน มีความยืดหยุ่นตามความเห็นของผู้บริหาร ครู กรรมการศึกษา

ผู้วิจัยเห็นว่า ในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนนั้นไม่ควรพิจารณาตามจำนวนนักเรียนเพียงอย่างเดียว ควรพิจารณาตามโครงการหรือสภาพของโรงเรียน โดยให้โรงเรียนเขียนโครงการเสนอต่อจังหวัด เนื่องจากพบว่าบางโรงจำนวนเด็กมาก ทำให้ได้งบประมาณมาก แต่บางโรงที่ห่างไกลจริง ๆ เด็กนักเรียนน้อย งบที่ได้รับก็น้อย ไม่สามารถนำมาปรับปรุงอะไรได้มาก ซึ่งทางจังหวัดควรจัดคณะสำรวจออกไปสำรวจโรงเรียนในโครงการฯ เพื่อพิจารณาจัดงบให้ ทั้งนี้เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ทางจังหวัดตั้งเกณฑ์หรือขอบเขตว่า โครงการลักษณะใดควรจะให้งบเท่าใด และโรงเรียนควรจัดระบบการเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้รัดกุม สอดคล้องกับ วิชัย ฤกษ์สำราญ (2524) ว่างานการเงินควรปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด รวมทั้งจัดเก็บเอกสารการเงินอย่างมีระเบียบและเป็นระบบ

กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการประสานงานกับกระทรวงการคลัง เพื่อให้มีการดำเนินการปรับปรุงระเบียบการเบิกจ่าย

เงินรายได้ของสถานศึกษา เพื่อมาใช้จ่ายในการจัดการศึกษาอย่างคล่องตัว เช่น รายได้จาก การบริจาค รายได้จากการจัดกิจกรรมของนักเรียน ครู นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการรณรงค์หาแหล่งความช่วยเหลือ โดยจัดเป็น โครงการหรือองค์การ เพื่อขอบริจาคในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาสมทบทุนเป็นค่าอุปกรณ์การศึกษา ทุนการศึกษา เพื่อให้ ดำเนินการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่

ผู้บริหารเห็นว่าอาคารเรียนและห้องเรียนมีความเหมาะสมและไม่เหมาะสมจำนวน เท่ากัน ส่วนครูผู้สอนเห็นว่าไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยครูผู้สอนให้เหตุผล ว่า ตนเป็นผู้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอง โดยการนำโต๊ะ เก้าอี้เก่ามาซ่อม และนำเก้าอี้จากห้องอื่น ๆ ภายในโรงเรียนมาเสริม เช่น จากห้องสมุด โรงอาหาร ซึ่งมีผลกระทบต่อห้องต่าง ๆ ขาดโต๊ะ เก้าอี้เวลาจัดกิจกรรม แต่ทางโรงเรียนแก้ปัญหาโดยให้เด็กนักเรียนเคลื่อนย้ายไปตามห้องต่าง ๆ หลังจากได้รับโต๊ะ เก้าอี้จาก สปช. จัดส่งมาให้แล้ว แต่คุณภาพของโต๊ะ เก้าอี้ ไม่ดีเท่าที่ควร เช่น เนื้อไม้แตกร้าว ไม้โค้ง ขาโต๊ะไม่เท่ากัน คับแคบและมีน้ำหนักมากทำให้ลำบาก ควรทำเป็นโต๊ะ เรียนที่มีลักษณะโต๊ะและเก้าอี้ติดกันเป็นโครงเหล็กซึ่งมีน้ำหนักเบากว่า เคลื่อนย้ายสะดวกในการจัด กิจกรรมต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอถึงร้อยละ 81.0 ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้สำหรับครู ตู้นักเรียนเอกสารห้องฝึกงาน ฯลฯ โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง ห้อง เรียนร้อยละ 67.9 สอดคล้องกับ ไพศาล หวังพานิช (2535) ว่าอาคารสถานที่ส่วนใหญ่ ดัดแปลงห้องกิจกรรมอื่น ๆ เป็นห้องเรียน บางโรงเรียนใช้วิธีการต่อเติมอาคาร จากการที่ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์ ผู้บริหารและครู พบว่าการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนนั้นกระทำโดยนำห้องจริยะร่วมกับ ห้องประชุม ใช้โรงอาหารเป็นห้องฝึกงานยุบห้องฝึกครู โดยจัดให้ครูไปอยู่ประจำห้องต่าง ๆ ปรับปรุงโรงฝึกงานเดิม ซึ่งมีสภาพเก่าและทรุดโทรม ฝาผนังมีรอยร้าว หลังคาและเสาไม้แข็งแรง บางโรงจัดสร้างโรงฝึกงานเล็ก ๆ ขึ้นใหม่ โดยใช้ไม้ไผ่เป็นกระโจมเล็ก ๆ อยู่ภายในบริเวณ โรงเรียน

การใช้ประโยชน์จากห้องเรียนนั้น ครูใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ห้องกิจกรรมที่นอกเหนือจากห้องเรียนส่วนใหญ่มีห้องสมุด ห้องประชุม ห้องเก็บสื่อวัสดุ อุปกรณ์/ห้องทดลอง ห้องฝึกปฏิบัติ งานไม่เพียงพอ ถึงร้อยละ 89.3 วัสดุ ครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอกับปริมาณของนักเรียน แต่ไม่เหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกายของนักเรียน โต๊ะ เก้าอี้ที่มีอยู่ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการฯของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปี 2533 ซึ่งพบว่าอาคารสถานที่ยังไม่พร้อม ขาดห้องและสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ห้องทดลอง และจากรายงานการศึกษาสภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนในโครงการนำร่องการขยายการศึกษาภาคบังคับ ต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี และสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าทุกโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่พอควร ส่วนสำคัญที่ยังขาดคือ ห้องปฏิบัติงานทดลอง โต๊ะ เก้าอี้ มีขนาดไม่เหมาะสมจะต้องเตรียมการให้พร้อมมากขึ้น และสอดคล้องกับ นิรมล อำนวยสุข (2530) กมล ตีฎกมล และคณะ (2526) ซึ่งพบว่าสถานที่ ใช้สอนและฝึกงานคับแคบไม่เหมาะสมกับนักเรียน ขาดโรงฝึกงาน ห้องปฏิบัติการ และขาดวัสดุฝึกงาน

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่ในปีการศึกษา 2534 ถึงแม้ว่าจะไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร แต่ทางโรงเรียนสามารถหาวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีพอสมควร เนื่องจากจำนวนนักเรียนในปีแรกมีเพียง 1-2 ห้องเรียนเท่านั้น คาดว่าในปีการศึกษาต่อไป จำนวนนักเรียนย่อมเพิ่มขีดค้น งานและการกิจต่าง ๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมการสอนวิชาชีพ ย่อมหลากหลายตามระดับชั้นที่เพิ่มขึ้น ทางหน่วยงานต้นสังกัด ควรมีนโยบายพิจารณาจัดสร้างห้องทดลอง ห้องฝึกปฏิบัติงานให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียนในโครงการ โดยมีรูปแบบแปลนที่กว้างและใช้ประโยชน์ได้หลาย ๆ ด้าน เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝน มีความเข้าใจในการเรียน และสร้างความภูมิใจในสถาบัน การเรียนในท่ามกลางความขาดแคลน ย่อมไม่ก่อให้เกิดความสำเร็จทั้งครูผู้สอน และตัวนักเรียน อาจก่อให้เกิดความท้อแท้ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ๆ เมื่อถึงจุดนี้แล้วการแก้ปัญหาจะยากลำบากยิ่งขึ้น

การบันทึกสภาพข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่ในภาคกลางมีพื้นที่ต่ำกว่า 10 ไร่ และภายในบริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่มีเรือนเพาะชำ บ้ำ สระ สวน ไร่ โรงเรียนทุกโรงเรียนมีสนามกีฬาโรงเรียนส่วนใหญ่มีห้องเรียน 10 ห้องขึ้นไป โดยมีชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 2 ห้อง ระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ห้อง และ 10 ห้อง ตามลำดับ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1-2 ห้อง โรงเรียนมีห้องสำหรับจัดกิจกรรมได้แก่ ห้องสมุด โรงอาหาร ห้องประชุม และห้องเรียนประจำวิชาตามลำดับ ในด้านบุคลากรมีครูประมาณ 11-20 คน สอนเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 2 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 5-15 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 6-10 คน ในจำนวนนี้มาจากครูที่สอนในระดับประถมศึกษา ทุกโรงเรียนไม่มีครูที่สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น

จากสภาพข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าทางโรงเรียนมีความพร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2534 พอสมควร จากการที่ผู้วิจัยไปสังเกตโรงเรียนด้วยตนเองพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการตกแต่งโรงเรียน ห้องเรียน จัดป้ายนิเทศ ทำป้ายชื่อโรงเรียนใหม่ ทาสีอาคารเรียนใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ผู้บริหารและครูอาจเห็นว่า โรงเรียนของตนกำลังเป็นที่สนใจของหน่วยงานระดับอำเภอ จังหวัด หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีการปรับปรุงจากเดิมย่อมชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำงานของผู้บริหาร ตลอดจนเป็นการจูงใจนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ส่งนักเรียนเข้าเรียน

ผลการสำรวจความพร้อมด้านวิชาการ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมมีความพร้อมปานกลาง ($X = 2.13$) เมื่อพิจารณาจากการสำรวจเป็นรายข้อ จะเห็นว่าแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของครูผู้สอน ความพร้อมของอุปกรณ์การเรียน สื่อการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนจำนวนหนังสือ และประเภทของหนังสือที่ให้นักเรียนค้นคว้าทั้งแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบเอกสารที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนภายในโรงเรียน มีความพร้อมระดับ

ปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการประเมินโครงการนำร่องฯ ปีการศึกษา 2534 พบว่าอุปกรณ์การเรียนการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอ เช่น คู่มือครู หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม หนังสืออ่านประกอบ โดยเฉพาะคู่มือครูและแบบเรียนนั้นทางโรงเรียนได้รับล่าช้า ไม่ทันต่อการใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่าอุปกรณ์บางประเภท เช่น เครื่องกีฬา สารเคมี สำหรับใช้ทดลองในวิชาวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์ที่ใช้ปฏิบัติในวิชาอาชีพ และ สไลด์ทัศนูปกรณ์ ยังมีปริมาณไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโรงเรียนในโครงการเป็นจำนวนมาก ถ้าจำนวน 1,000 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2534 อย่างกระชั้นชิด ทำให้หน่วยงานต้นสังกัดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนโดยทั่วถึงกัน โดยจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจดำเนินการและอีกประการหนึ่ง โรงเรียนอยู่ห่างไกล ทำให้ต้องใช้เวลาในการจัดส่งมากกว่าปกติ ส่วนการมีแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน และการปฏิบัติตามแผนการช่วยเหลือด้านเครื่องเขียน แบบเรียน เสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายของนักเรียน ตลอดจนอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนโรงเรียนมีความพร้อมมาก เนื่องจากจำนวนเด็กนักเรียนในปีการศึกษา 2534 ซึ่งเปิดทำการสอนเป็นปีแรกมีจำนวนน้อย โรงเรียนสามารถจัดหาหรือขอบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้ คาดว่าในปีการศึกษาต่อไป จำนวนนักเรียนจะเพิ่มขึ้นปัญหาจะเกิดขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดควรจะต้องจัดบิเศษเพิ่มเติมในปีการศึกษาต่อไป

ผลการสำรวจความพร้อมในด้านบุคลากร เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมพบว่ามีความพร้อมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.00$) เมื่อพิจารณาสำรวจเป็นรายข้อ พบว่าการจัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน และจำนวนบุคลากรที่สอนวิชาชีวะ โรงเรียนมีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 1.53$) ส่วนบุคลากรที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ มีความพร้อมในระดับปานกลาง ความพอใจในการสอนของครูในรายวิชาต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียนมีความพร้อมมาก ($\bar{X} = 2.67$) ซึ่งจากการค้นพบด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสฯ ของ สปช. โดยคณะกรรมการประเมินผลโครงการนำร่องฯ ปีการศึกษา 2534 ว่าจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาบังคับ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ยัง

ขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังขาดวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในสายวิชาอาชีพด้วย ดังนั้นควรมีการอบรมเข้มสำหรับบุคลากรที่มีอยู่ โดยอบรมเฉพาะวิชาครึ่งละ 2-3 วิชา ควบคู่กันไป พัฒนาครูทุกคนให้สอนชั้นมัธยมศึกษาได้คนละ 2-3 วิชา เฉลี่ยครูจากโรงเรียนประถมศึกษาคณะอื่น ๆ โดยอัตราว่างตามโรงเรียนต่าง ๆ มาไว้ที่ส่วนกลางและจัดสรรให้แก่โรงเรียนที่ขาดแคลน (อรุณ ปรีดีติติก, 2535)

ผลการสำรวจความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมพบว่า มีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 2.39$) เมื่อพิจารณาจากการสำรวจเป็นรายข้อพบว่า ห้องวิทยาศาสตร์หรือการจัดมุมวิทยาศาสตร์ไว้ในห้องเรียนหรือที่ใดที่หนึ่งมีความพร้อมปานกลาง ($\bar{X} = 1.67$) ส่วนจำนวนห้องเรียน ห้องพักครู ห้องฝึกปฏิบัติงาน ความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความพร้อมปานกลาง ส่วนสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เช่น ความสะอาด สวยงาม ร่มรื่นของบริเวณโรงเรียน การมีอากาศถ่ายเท แสงสว่างเหมาะสม และตั้งอยู่ไกลจากแหล่งการพนัน แหล่งเสื่อมโทรมด้านศีลธรรมมีความพร้อมมาก ($\bar{X} = 2.85$) ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ ทองมังกร (2529) ได้ทำการประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลดีเด่นในเขตภาคกลางพบว่าหมวดอาคารสถานที่โดยเฉลี่ยอาคารเรียนอยู่ในสภาพใช้การได้ดี สะอาดเรียบร้อยมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญแก่อาคารสถานที่ เพราะเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่าย เชิดหน้าชูตาโรงเรียน และสอดคล้องกับ ณรงค์ ๗ ลำพูน (2533) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านอาคารสถานที่ที่มีต่อการขยายการศึกษา 9 ปี พบว่างานด้านอาคารสถานที่ พื้นที่ใช้และขนาด การบำรุงรักษา การจัดบรรยากาศ มีการเตรียมการและมีความเหมาะสม และไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2535) ให้ข้อสังเกตว่าการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากรตั้งใจในการดำเนินงาน แต่ส่วนการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารนั้น ๆ ยังไม่มีความพร้อมต้องมีการปรับปรุงอีกมาก เพราะฉะนั้นความเพียงพอด้านอาคารสถานที่ในปีการศึกษา 2534 นั้น สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ดี แต่ต้องการอาคารเรียนเพิ่ม อาคารประกอบ ห้องกิจกรรม ห้องวิทยาศาสตร์ ซึ่งโรงเรียนไม่สามารถจัดสร้างเองได้ โรงเรียนควรเตรียมการแก้ปัญหาด้านอาคารสถานที่โดยขอเจียดงบประมาณจาก สปจ. สร้างอาคารเรียนหรือต่อเติมอาคารที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการในปีการศึกษาต่อไป

การให้การสนับสนุนด้านการเรียนการสอนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีนโยบายให้การสนับสนุนโรงเรียนในโครงการฯ ร้อยละ 64.3 เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดต้องทำหน้าที่ประสานงานและร่วมมือกันในการดำเนินการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการส่วนใหญ่ได้มาขอความช่วยเหลือจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ในด้านวิชาการมีการจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนไปช่วยเหลือ มีการประชุมสัมมนา เสนอข้อคิดเห็นร่วมกัน และมีการแนะนำในเรื่องการใช้หลักสูตร เนื้อหา เทคนิควิธีสอน การวัดและประเมินผล ด้านบุคลากรมีการจัดบุคลากรไปให้ความรู้ ถึงร้อยละ 67.9 ส่วนจัดส่งบุคลากรไปช่วยสอนมีเพียงร้อยละ 32.1 โดยผู้บริหารเห็นว่าทางโรงเรียนมีบุคลากรไม่พอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร จุลบาท (2531) ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ยังมีปัญหาหลายประการ ปัญหาที่สำคัญคือครูไม่เพียงพอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่สามารถจัดบุคลากรไปช่วยสอนเป็นจำนวนมากได้ แต่จะส่งบุคลากรไปให้ความรู้แก่ครูประถมศึกษาเป็นครั้งคราวเท่านั้น และจัดส่งบุคลากรไปร่วมประชุมสัมมนาในการประชุมประจำเดือน เพื่อให้ทราบความเป็นไปของแต่ละหน่วยงาน และให้ความรู้ในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และมีการให้ยืมสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ตามที่โรงเรียนโครงการขยายโอกาสฯ ได้แจ้งความประสงค์ไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนการประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่น หรือสถานประกอบการนั้นดำเนินการได้เพียงร้อยละ 39.3 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ บรรจบ คำคุณ (2531) กล่าวว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีการประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นไม่ดีเท่าที่ควร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าโรงเรียนมีการกิจต้องสัมพันธ์กับชุมชนหลายหน่วยงานทั้งที่เป็นภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ไม่สามารถจะให้ความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ และเนื่องจากหน่วยงานทั้งสองมีความต้องการที่เหมือนกัน คือ จัด

การเรียนการสอนระดับเดียวกับนักเรียนระดับเดียวกัน บางอย่างโรงเรียนของตนยังมีไม่เพียงพอ ได้แก่ ด้านงบประมาณ บุคลากร สื่อวิชาวิทยาศาสตร์ และงานวิชาอาชีพ เป็นต้น ในส่วนที่ทางโรงเรียน สังกัด สปช. มาขอถ้าสามารถช่วยเหลือได้จะช่วยเหลือทันที เช่น โต๊ะ เก้าอี้ที่ทางโรงเรียนเหลือ สื่อการเรียนการสอนให้ยืมได้เป็นครั้งคราว ช่วยในการประชาสัมพันธ์ในด้านแจ้งข่าวสาร ด้านอาคารสถานที่นั้นช่วยเหลือได้น้อยเนื่องจากโรงเรียนยังมีเนื้อที่คับแคบ มีการให้ยืมใช้สถานที่และอุปกรณ์ในบางครั้ง ส่วนด้านงบประมาณนั้นไม่สามารถช่วยเหลือได้ เนื่องจากทางหน่วยงานยังไม่เพียงพอเช่นกัน

การให้การสนับสนุนจากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจำนวน คนตอบว่าโรงเรียนในโครงการฯได้มาขอความช่วยเหลือจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทุกจังหวัดให้ความช่วยเหลือในด้านการประชาสัมพันธ์ และในด้านวิชาการ ด้านอุปกรณ์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทุกจังหวัดมีนโยบายให้การสนับสนุน มีการร่วมประชุมสัมมนา อภิปราย เสนอแนะร่วมกับโรงเรียนในโครงการฯ แต่การจัดกิจกรรมทางวิชาการในด้านการเรียนการสอนร่วมกันมีน้อย มี 5 คนตอบว่าการให้ยืมสถานที่และการสนับสนุนในด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีเพียง 2 คน ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้คำแนะนำเรื่องหลักสูตร เนื้อหาสาระ เทคนิควิธีสอน การวัดผลและประเมินผล ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนพบว่าทางหน่วยงานมีการึกมากและไม่มีเวลา แต่จะช่วยเหลือตามกำลังและความสามารถที่มีอยู่ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา กรมการศึกษาออกโรงเรียน ได้ระบุไว้ในรายงานการสัมมนาเรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อวันที่ 5-6 มีนาคม 2535

๗ โรงแรมแก่นอินน์ จังหวัดขอนแก่นว่าการจัดการศึกษาของกรมการศึกษาออกโรงเรียนมีการึกมากต้องจัดการเรียนถึง 3 รูปแบบ ได้แก่ การสอนในชั้นเรียน การเรียนทางวิทยุ ไปรษณีย์ การเรียนด้วยตนเอง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกรมการศึกษาออกโรงเรียนนั้น ต้องดำเนินการถึง 2 ลักษณะ คือ จังหวัดดำเนินการเอง และร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ตามนโยบายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมศิลปากร

กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งให้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา และกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการนั้นมีหลายกลุ่ม ได้แก่ ทหารกองประจำการ นักศึกษาที่เรียนแบบชั้นเรียน และเรียนวิธีทางไกล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

จากเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้การให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการแก่โรงเรียนในโครงการฯ ไม่ได้เท่าที่ควร ทั้งนี้การศึกษานอกโรงเรียนน่าจะได้มีการกำหนดขอบเขตว่าหน่วยงานของตนสามารถจะช่วยอะไรได้บ้าง และนำเสนอต่อโรงเรียนในจังหวัด เพื่อให้ทางโรงเรียนในโครงการได้ทราบและขอความช่วยเหลือได้ตรงกับความสามารถที่จะช่วยเหลือได้

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทุกจังหวัดเห็นว่าหน่วยงานมีการช่วยประชาสัมพันธ์ และมีการประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่น หรือสถานประกอบการในการจัดวิชาอาชีพ เนื่องจากการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนนั้น ไม่ได้อยู่กับที่ ต้องเคลื่อนย้ายไปตามกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในจังหวัด เพื่อสอนวิชาอาชีพ จึงสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและสามารถใช้บุคลากรมาช่วยสอนวิชาอาชีพ และให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนโครงการฯ เพราะฉะนั้นโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจะสามารถใช้ประโยชน์จากบุคลากรในการสอนวิชาอาชีพของการศึกษานอกโรงเรียนได้มาก เพราะเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ส่วนด้านอาคารสถานที่นั้นไม่สามารถให้การช่วยเหลือได้มากนัก เนื่องจากสถานที่คับแคบ และต้องใช้อยู่ตลอดเวลา แม้วันเสาร์-อาทิตย์ก็ต้องทำการสอน ส่วนด้านงบประมาณนั้นไม่ได้ให้การช่วยเหลือ เนื่องจากหน่วยงานจำเป็นต้องใช้งบมากและจัดสรรไว้เป็นสัดส่วนแล้ว แต่จะช่วยเหลือในด้านการบริจาคบ้าง เป็นครั้งคราว

ผู้บริหารหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 57.1 เห็นว่าโรงเรียนในโครงการฯ ได้มาขอความช่วยเหลือจากสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เกษตรจังหวัด และเกษตรอำเภอ ผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 42.9 เห็นว่าโรงเรียนในโครงการไม่เคยมาขอความช่วยเหลือ ผู้บริหารหน่วยงานเห็นว่าอยู่ไกลและไม่ทราบว่าจะให้ทางหน่วยงานช่วยเหลือใน

ด้านใด ส่วนใหญ่สาธารณชนอำเภอ จะมีบทบาทต่อโรงเรียนมากเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนจนเกินไป ผู้บริหารหน่วยงานเห็นว่ามีนโยบายให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านการประชาสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิชาการและบุคลากรตามลำดับ วิธีการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะให้การแจ้งให้ทราบขณะที่เจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในหมู่บ้าน มิได้มีการเน้นหรือจัดส่งเอกสารเชิญชวนเนื่องจากไม่มีงบประมาณในส่วนนี้ ในด้านวิชาการส่วนใหญ่จะออกไปให้ความรู้ในขณะปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากคิดว่าครูมีความถนัดอยู่แล้วผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 67.9 ตอบว่าไม่มีการประชุม สัมมนา อภิปราย เสนอแนะข้อคิดเห็นร่วมกันเป็นทางการ ผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 21.4 มีส่วนให้คำแนะนำเรื่องหลักสูตร เนื้อหาสาระ เทคนิควิธีสอน และการวัดประเมินผล และร้อยละ 78.6 ไม่เคยจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกัน แต่ให้การสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียน ได้แก่ หนังสือ อุปกรณ์ทางการเกษตร โปสเตอร์โรคต่าง ๆ ผู้บริหารหน่วยงานร้อยละ 57.4 เห็นว่าการจัดส่งบุคลากรไปช่วยสอนในด้านวิชาอาชีพ ได้แก่ การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ส่วนการประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่นหรือสถานประกอบการในการจัดวิชาอาชีพมีเพียงร้อยละ 21.4 แต่ไม่ได้ให้การช่วยเหลือในด้านอาคารสถานที่ เพราะเนื่องจากทางหน่วยงานมีสถานที่จำกัด ส่วนใหญ่จะออกไปปฏิบัติงานนอกสถานที่

การให้การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ ผู้นำชุมชนร้อยละ 31 มีนโยบายให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ผู้นำชุมชนเพียงร้อยละ 33.3 เท่านั้นที่เคยประชุมสัมมนา อภิปราย และเสนอแนะข้อคิดเห็นร่วมกันกับโรงเรียนในโครงการฯ และร้อยละ 14.3 ที่เคยจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกับโรงเรียนในโครงการ ส่วนการแนะนำเรื่องหลักสูตร เนื้อหาสาระ เทคนิควิธีสอน การวัดและประเมินผล เพียงร้อยละ 9.5 เท่านั้น แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้การสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านบุคลากรผู้นำชุมชนร้อยละ 19.0 ที่ส่งบุคลากรไปช่วยสอน ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาสวัด ซึ่งไปช่วยสอนวิชาพุทธศาสนา ส่วนกำนันและผู้ใหญ่บ้านไม่มีบทบาทเข้ามาช่วยแต่อย่างใด โดยให้เหตุผลว่าตนเองไม่มีความรู้และความสามารถในการสอน และต้องประกอบอาชีพส่วนตัว ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าถ้าทางโรงเรียนไปขอความช่วยเหลือ ถ้าสามารถช่วยเหลือได้ก็ยินดีจะจัดหาให้ ด้านอาคาร

สถานที่ เจ้าอาวาสวัดเห็นว่ามีการให้ยืมสถานที่จัดกิจกรรมบางครั้งคราว เช่น งานประจำปี และพิธีการทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมิได้มีบทบาทในการให้ยืมอาคารสถานที่ เพราะไม่มีสถานที่ให้ยืม ผู้นำชุมชนร้อยละ 19.0 เห็นว่ามีส่วนช่วยเหลือการประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่นหรือสถานประกอบการ การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านงบประมาณ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ช่วยเหลือในด้านการเงินตามความเหมาะสม มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครูและจัดหาเสื้อผ้า อาหารกลางวัน โดยชักจูงผู้ปกครองในหมู่บ้านให้เวียนกันนำอาหารกลางวันมาเลี้ยงเด็ก ซึ่งมีผลทำให้เด็กนักเรียนมีอาหารกลางวันรับประทานทุกวัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย สภาพการจัดการเรียนการสอนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในภาคกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนที่จะเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาให้ชัดเจน ควรพิจารณาความพร้อมทุก ๆ ด้าน โดยมีการสร้างเกณฑ์มาตรฐาน ไม่เน้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง โดยให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน และควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย
2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการจัดตั้งองค์กรเฉพาะหรือมูลนิธิโครงการขยายโอกาส เพื่อสนับสนุนหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศ ตลอดจนหน่วยงานระดับสูง เพื่อหารายได้สนับสนุนกิจกรรมในโครงการฯ
3. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรเร่งจัดสรรงบประมาณและดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่ของโรงเรียนในโครงการให้เพียงพอต่อการเปิดขยายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 ในปีการศึกษาต่อไป ซึ่งจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องใช้ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องฝึกปฏิบัติงานอาชีพเพิ่มขึ้น

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรเร่งจัดสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ คู่มือครู หนังสือแบบเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์การสอนวิชาอาชีพ โดยจัดส่งให้เพียงพอตรงตามความต้องการของโรงเรียน และทันต่อการดำเนินงาน

5. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรเป็นผู้ประสานงานในระดับสูงกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งองค์กรและผู้นำชุมชน เพื่อขอความร่วมมือให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนในโครงการฯ

6. โรงเรียนที่ได้รับเลือกควรทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้มีโอกาสเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ของครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิค และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ทั้งครูผู้สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนแล้ว และครูผู้สอนในโรงเรียนที่เตรียมจะเปิดในปีต่อไป

2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการมอบอำนาจในการใช้จ่ายให้กับโรงเรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและทันต่อการใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

3. การคัดเลือกโรงเรียนในปีต่อไป ควรมีการวางแผนร่วมกันในระดับจังหวัดและคณะกรรมการการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด มีบทบาทในการพิจารณามากขึ้น เพื่อประสานงานและร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ

4. ควรมีการเฉลี่ยอัตรากำลังครูในจังหวัดมาช่วยเหลือ โรงเรียนที่มีครูขาดแคลน โดยเฉพาะครูที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะสาขาที่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน
5. การติดตามนิเทศเพื่อช่วยเหลือ ควรเน้นทางวิชาการเป็นหลักทั้งกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนในโครงการ

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เปิดใหม่ เพราะจะทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในอนาคต
2. โรงเรียนควรทำแผนรับนักเรียนไว้ล่วงหน้า โดยสำรวจความต้องการในการเรียนในเขตพื้นที่บริการ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และจัดงบประมาณหรือโครงการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
3. ในการสอนวิชาชีพนั้นผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากรในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และจัดสวัสดิการค่าตอบแทนให้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ต้องแจ้งไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อช่วยประสานงานในระดับจังหวัดหรือกระทรวงต่อไป
4. โรงเรียนควรสำรวจความพร้อมภายในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และแจ้งต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนและสำรวจความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ แบบเจาะลึกเฉพาะด้าน เพื่อเปรียบเทียบหาความสอดคล้องในแต่ละจังหวัดหรือเขตการศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัย ถึงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการฯ ว่าควรมีบทบาทในการสนับสนุนโรงเรียนในโครงการด้านใดบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายดำเนินงานของโครงการฯ

3. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการเปรียบเทียบกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เท่าเทียมกัน และนำมาปรับปรุงให้เป็นแนวเดียวกัน